

ПРОФІЛАКТИКА ПРАВОПОРУШЕНЬ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ ЗАСОБАМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Комарницька І. І.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

Адміністративні правопорушення у банківській сфері є невід'ємною частиною фінансово-економічних проступків. Вони можуть набувати ознаки активної чи пасивної протиправної діяльності, що завдає шкоди функціонуванню всієї банківської системи. Серед таких проступків діяння, що проявляються у порушенні порядку приймання готівки для подальшого її переказу (163-13 КУпАП), здійсненні незаконних операцій з електронними грошима (153-14 КУпАП), протидії тимчасовій адміністрації або ліквідації банку (166-7 КУпАП), у порушеннях законів України та нормативно-правових актів Національного банку України щодо здійснення нагляду (овердафту) платіжних систем та систем розрахунків (ст. 166-20 КУпАП), банківського законодавства, законодавства у сфері державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг, валютного законодавства, законодавства, яке регулює переказ коштів в Україні, нормативно-правових актів Національного банку України або здійснення ризикових операцій, які загрожують інтересам вкладників чи інших кредиторів банку (стаття 166-5 КУпАП), порушенні порядку зайняття діяльністю з надання фінансових послуг (166-8 КУпАП), законодавства у сфері гарантування вкладів фізичних осіб (166-19 КУпАП), невиконанні законних вимог посадових осіб Національного банку України у сфері банківського законодавства, законодавства у сфері державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг, законодавства, яке регулює переказ коштів в Україні (стаття 188-29 КУпАП), тощо [7].

Різноманітність проявів такої протиправної діяльності спонукає виявлення їх спільних рис та уніфікації причин їх вчинення. Перші є відображенням проблем функціонування банківської системи, зокрема

тих, що зумовлені фінансовою кризою, девальвацією національної грошової одиниці, неплатоспроможністю суб'єктів господарювання, тощо. Друга група чинників є сукупністю дефектів діяльності органів публічного управління, організаційної структури, системи добору кадрів, управлінської діяльності, взаємодії фінансових органів (ДФС, НБУ) та правоохоронних структур (наприклад, Національної поліції) в банківській сфері. До третьої групи чинників автори відносять недоліки усієї вітчизняної правової системи, зокрема хиби нормативно-правового регулювання банківської сфери, нормативного врегулювання діяльності контролюючих органів, тощо [4, с. 118].

Негативними чинниками, які суттєво впливають на протиправну діяльність є девальвація національної валюти, зменшення ділової активності, що веде до неспроможності корпоративних позичальників вчасно віддавати кредити, негативно позначається на банківській системі загалом; низький рівень професійності менеджменту банку, несумлінність працівників банківської сфери, неякісне оцінювання забезпеченості кредитних зобов'язань, кредитоспроможності позичальника. Серед таких чинників і проблеми з поверненням кредитів фізичних осіб через зuboжіння населення, що зумовлене девальвацією та проблемами ринку праці [6, с. 298].

Система негативних чинників нейтралізується за рахунок застосування заходів, які реалізуються на загальному рівні профілактики адміністративних правопорушень. Система соціальних, економічних, організаційних та інформаційних заходів профілактичної спрямованості, що застосовується органами публічного управління, є запорукою подолання проблем, що негативно позначаються на стабільності банківської системи, та створюють умови для зменшення кількості деліктних проявів у банківській сфері [14, с. 253].

Профілактика у банківській сфері здійснюється за допомогою системи спеціальних нормативно-правових актів, які допомагають ідентифікувати негативні чинники, що впливають на банківську сферу та їх усунути. Серед найважливіших слід відзначити Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо відшкодування фізичним особам через систему гарантування вкладів фізичних осіб шкоди, завданої зловживаннями у сфері банківських та інших фінансових послуг» від 15.11.2016 № 1736-VIII [3], Указ Президента України Про заходи щодо забезпечення відновлення стабільності у банківській системі від 08.10.2009 № 813/2009 [9], Постанова Верховної Ради України «Про проведення парламентських слухань на тему: «Про шляхи стабілізації банківської системи України» від 15.01.2015 № 112-VIII [2], Постанова Національного банку України «Про затвердження Положення про визначення об'єктів критичної

інфраструктури в банківській системі України» від 30.11.2020 № 151 [12], Постанови Національного банку України «Про затвердження Положення про здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України» від 22.12.2017 № 141 [11], «Про особливості здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України у 2020 році та контролю за виконанням банками програм капіталізації/реструктуризації, погоджених за результатами проведеної у 2019 році оцінки стійкості, у зв'язку з установами карантину та запровадженням обмежувальних заходів від 13.07.2020 № 100» [10] та інші нормативно-правові акти. Ці нормативно-правові акти служать і безпосередньо правоохоронній меті, наприклад формування реєстру недобросовісних позичальників задля зменшення ризиків банків під час обслуговування кредитної заборгованості позичальників, сприянню правоохоронним органам у здійсненні оцінки стану дотримання законності під час розгляду заяв про вчинення проступків, які стосуються заподіяння шкоди банкам через невиконання кредитних зобов'язань позичальниками, тощо.

Система заходів профілактики деліктної поведінки у банківській сфері на спеціальному рівні реалізується за допомогою спеціального законодавства, серед якого важлива роль відведена Положенню про застосування Національним банком України заходів впливу, затвердженого Постановою Правління Національного банку України від 17.08.2012 № 346 [13].

В банківській системі повноваженнями щодо перевірки законності функціонування банківських структур наділений департамент виїзних перевірок НБУ. Його діяльність стосується організації та реалізації банківського нагляду, зокрема проведення інспекційних перевірок банків, їхніх структурних підрозділів задля встановлення ступеня безпеки, стабільності функціонування банків, відповідності реальних показників матеріалам звітності і виконання законодавчих вимог у банківській сфері та нормативних вказівок НБУ [5].

На запобігання протиправної діяльності скеровується робота й самих банківських установ, в структурі яких є служби безпеки банків. Проте у разі неможливості здійснення самотужки заходів щодо попередження та припинення правопорушень в банківській сфері служба безпеки банку звертається за допомогою до правоохоронних органів. Так з профілактичною метою залучаються оперативні підрозділи МВС України, наприклад для запобігання шахрайству в зазначеній сфері, незаконних кредитних операцій, «відмивання» грошей через банківську систему на національному й міжнародному рівнях [8].

Література:

1. Білоус В.Т. Цілеспрямоване оновлення державних органів, що здійснюють координацію боротьби з організованою злочинністю і корупцією, – об'єктивна необхідність // Науковий вісник: Зб. наук. пр. Академії ДПС України. Ірпінь, 2001. № 1 (11). С. 130–138.
2. Відомості Верховної Ради України від 06.02.2015. 2015 р., № 6. С. 407, ст. 54.
3. Відомості Верховної Ради України від 25.11.2016. 2016 р., № 48, С. 13, ст. 816.
4. Вовченко Р. С. Фінансова безпека банківського сектору економіки України [Текст] : дис. ... канд. екон. наук : Київ, 2016. С. 118–121.
5. Департамент банківського нагляду НБУ URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/structure/department/department-of-banks-supervision> (дата звернення: 15.02.2021).
6. Клочко А.М. Детермінанти злочинності у сфері банківської діяльності України. / А.М. Клочко, В.В. Нежевело. Юридичний науковий електронний журнал. 2017. № 6. С. 297–301.
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення Редакція від 01.01.2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 11.02.2021).
8. Особливості профілактики злочинних посягань у сфері банківського кредитування URL: <http://uareferat.com/ukr/details/4415/>. (дата звернення: 10.02.2021).
9. Офіційний вісник Президента України від 21.10.2009. 2009 р., № 31. С. 50, ст. 1039.
10. Офіційний вісник України від 04.08.2020. 2020 р., № 60. С. 482, ст. 1955, код акта 100169/2020.
11. Офіційний вісник України від 23.01.2018. 2018 р., № 7. С. 299, ст. 280, код акта 88795/2018.
12. Офіційний вісник України від 28.12.2020. 2020 р., № 101. С. 145, ст. 3306, код акта 102187/2020.
13. Положення про застосування Національним банком України заходів впливу, затвердженого Постановою Правління Національного банку України від 17.08.2012 № 346. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1590-12#Text> (дата звернення: 15.02.2021)
14. Фінагеев В. О. Взаємодія оперативних підрозділів зі службами банківської безпеки у протидії шахрайству в сфері кредитування / В. О. Фінагеев // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2016. № 1. С. 252–264.